

KONSPEKT SPOTKANIA WEWNĄTRZBIBLIOTECZNEGO ZESPOŁU SAMOKSZTAŁCENIOWEGO PEDAGOGICZNEJ BIBLIOTEKI WOJEWÓDZKIEJ W KATOWICACH: "Kierunki rozwoju JHP BN a praktyka biblioteki pedagogicznej: wnioski z VII Ogólnopolskich Warsztatów (Warszawa, 14-16.06.2005)"

Bożena Zwierzyńska, Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Katowicach, Filia w Bytomiu

Opublikowano 21.12.2005

Miejsce: PBW w Katowicach Filia w Bytomiu

Termin: 5 października 2005 r., godz.1000

Prowadząca: Bożena Zwierzyńska

Czas zajęć: 150 minut

Podstawowy cel zajęć:

zapoznanie uczestników spotkania z aktualnymi trendami w opracowaniu przedmiotowym oraz wybranymi problemami rozwoju JHP BN: nowym słownictwem, najnowszymi ustaleniami metodycznymi, propozycjami dotyczącymi problematyki stosowania JHP BN w bibliotekach pedagogicznych.

Cele operacyjne:

1. Poziom wiadomości.

Po zajęciach uczestnik:

- wie, jakie są aktualne trendy w opracowaniu przedmiotowym;
- zna wybrane, nowe ustalenia metodyczne, dotyczące JHP BN;
- zna najnowsze hasła i określniki z dziedziny edukacji;
- zna specyfikę stosowania JHP BN w Bibliografii Zawartości Czasopism;
- wie, jakie są możliwości i perspektywy stosowania JHP BN w bibliotece pedagogicznej (w szczególności w programie LIBRA v. 3.07).

1. Poziom umiejętności.

Po zajęciach uczestnik potrafi:

- ustalić strategię rozbudowy i modyfikacji słownika haseł wzorcowych w swojej placówce zgodnie z zasadami rozwijającego się JHP BN;
- wyszukać w Internecie bazy danych Biblioteki Narodowej, a w szczególności *Kartotekę wzorcowych haseł przedmiotowych Biblioteki Narodowej (SJHP BN)*;
- wyszukać w Internecie *Biuletyn JHP BN* ;
- wyszukać w Internecie *Słownik Haseł Przedmiotowych* kartoteki zagadnieniowej PBW w Katowicach Filii w Bytomiu.

Metody:

- wykład;
- prezentacja;
- dyskusja;
- ćwiczenia.

Forma pracy:

- zespołowa.

Pomoce dydaktyczne:

- plansze z wybranymi, nowymi hasłami JHP BN;
- plansze z wybranymi hasłami wzorcowymi, utworzonymi w oparciu o SJHP BN na potrzeby kartoteki zagadnieniowej PBW Filii w Bytomiu;
- plansze z przykładami opracowania przedmiotowego;
- Sadowska J : Język haseł przedmiotowych Biblioteki Narodowej : poradnik. Warszawa: BN, 2001
- najnowsze egzemplarze *Biuletynu JHP BN - wkładki do Przewodnika Bibliograficznego*;
- stanowisko komputerowe z systemem bibliotecznym Libra v. 3.07 oraz z dostępem do Internetu.

PRZEBIEG ZAJĘĆ:**I. CZĘŚĆ WSTĘPNA (15 minut):**

- powitanie, omówienie celu spotkania;
- krótka wymiana informacji na temat opracowania przedmiotowego zbiorów w placówkach uczestników spotkania;
- rozdanie uczestnikom spotkania materiałów dydaktycznych, opracowanych przez Bożenę Zwierzyńską w oparciu o referaty z VII ogólnopolskich warsztatów nt. JHP BN.

II. CZĘŚĆ GŁÓWNA (110 minut):

Omówienie referatów, zaprezentowanych na VII ogólnopolskich warsztatach nt. języka haseł przedmiotowych Biblioteki Narodowej (Warszawa, Biblioteka Narodowa, 14-15 czerwca 2005 r.), połączone z prezentacją odpowiednich przykładów rozwiązań, stosowanych w BN i innych wybranych bibliotekach oraz w Pedagogicznej Bibliotece Wojewódzkiej w Katowicach Filii w Bytomiu (na przykładzie kartoteki zagadnieniowej, prowadzonej przez Bożenę Zwierzyńską i Anitę Góral).

1. **"JĘZYK HASEŁ PRZEDMIOTOWYCH BN - NOWE SŁOWNICTWO, NAJNOWSZE USTALENIA METODYCZNE 2004/2005" (Wanda Klenczon i Anna Stolarczyk, Biblioteka Narodowa)**

Główne punkty:

- prezentacja najnowszych haseł i określników, dotyczących m.in. zagadnień związanych z Unią Europejską, rodziną, życiem codziennym, obozami hitlerowskimi, lustracją, polityką, zdrowiem publicznym;
- przypomnienie obowiązującej zasady, dotyczącej tworzenia nowych haseł w JHP BN, która mówi, że nowe hasło może być utworzone dopiero po wplynięciu odpowiednich materiałów do biblioteki (stąd np. brak hasła *Matki i synowie*, chociaż utworzono 3 analogiczne):

Matki i córki

NU Córki i matki

TS Rodzina

TK Dziewczęta

Macierzyństwo

Ojcowie i córki

NU Córki i ojcowie

TS Rodzina

TK Dziewczęta

Ojcostwo

Ojcowie i synowie

NU Synowie i ojcowie

TS Rodzina
TK Chłopcy
Ojcostwo

- prezentacja nowych, wybranych określników, związanych z edukacją:
  - materiały pomocnicze dla szkół wyższych
  - szkoły specjalne
  - szkoły wyższe

**PRAKTYKA BIBLIOTEKI PEDAGOGICZNEJ
(na przykładzie PBW w Katowicach Filii w Bytomiu):**

Przede wszystkim nie stosujemy technicznej zasady, według której nowe hasło może być utworzone dopiero po wpłynięciu odpowiednich materiałów do biblioteki. Znacznie przyspiesza nam pracę rozbudowa słownika haseł wzorcowych kartoteki zagadnieniowej niejako "na wyrost", przy okazji analizy każdego nowego Biuletynu JHP BN. Wprowadzamy wówczas do naszego słownika trzy typy haseł:

- nowe hasła wzorcowe SJHP BN potrzebne "od zaraz";
- nowe hasła wzorcowe SJHP BN, co do których istnieje duże prawdopodobieństwo ich użycia w naszej bazie w przyszłości;
- hasła wzorcowe utworzone przez nas na wzór nowych haseł wzorcowych SJHP BN (także z analogicznych powodów: są nam potrzebne "od zaraz" lub istnieje bardzo duże prawdopodobieństwo ich użycia w naszej bazie w przyszłości).

Nasza "samowola" jest raczej sporadyczna i na ogół szybko usankcjonowana przez napływające do biblioteki materiały. Akurat istniała możliwość dokładnego sprawdzenia przypadku hasła, wymienionego w omawianym wyżej referacie: 22 marca utworzyłam - przez analogię - hasło Matki i synowie, a 31 marca do biblioteki wpłynęło czasopismo z artykułem dokładnie na ten temat:

- Wpływ matki na osobowość syna / Barbara Lipiec, Wiesław Lipiec // Wychowanie na co Dzień. - 2005, nr 1/2, s.35

Natomiast wprowadzanie do słownika nowych określników z dziedziny edukacji okazuje się zależne od możliwości posiadanego przez bibliotekę systemu komputerowego. Niestety, niektóre określniki, choć bardzo oczekiwane przez bibliotekarzy, a dla użytkowników bibliotek pedagogicznych niezwykle praktyczne, nie mogą być u nas stosowane, ponieważ rozbudowanych, kilkuczętonowych określników nasz system biblioteczny (LIBRA v. 3.07) po prostu nie przyjmuje. Dlatego nowe określniki wprowadzamy do naszego słownika tylko wybiórczo, albo w postaci skróconej:

- - materiały pomocnicze dla szkół [wyższych]

Aby jednak nie zubażać charakterystyki wyszukiwawczej dokumentu, w opisie przedmiotowym stosujemy odpowiednio zwiększoną ilość haseł:

zamiast 1 hasła

- Język polski - nauczanie - szkoły podstawowe - scenariusze zajęć stosujemy łącznie 2 hasła podobne
- Język polski - nauczanie - scenariusze zajęć
- Język polski - nauczanie - szkoły podstawowe

W konsekwencji nadal gromadzi się nazbyt wiele różnorodnych opisów pod danymi hasłami, np.:

- Język polski - nauczanie - scenariusze zajęć
(aktualnie 202 opisy bibliograficzne dot. różnych etapów nauczania)

2. "NOWE HASŁA I OKREŚLNIKI Z DZIEDZINY EDUKACJI W JHP BN 2004/2005 I ICH STOSOWANIE" (Aldona Borowska, Biblioteka Narodowa)

- prezentacja i omówienie nowych tematów, przykłady zastosowania:

- **Bajkoterapia**

- NU Bajka terapeutyczna

- NU Bajka i baśń - stosowanie - psychoterapia

- NU Baśnioterapia

- NU Literatura dziecięca - stosowanie - psychoterapia

- NU Terapia baśnią

- TS Biblioterapia

- TS Dziecko - psychoterapia

- TK Bajka i baśń

- TK Literatura dziecięca

a także m.in.:

- **Dogoterapia**

- **Dostęp do oświaty**

- **Dziecko ulicy**

- **Klasa szkolna (socjol.)**

- **Matura (2005-)**

- **Matura międzynarodowa**

- **Pedagogika zabawy**

- **Ukryty program**

- prezentacja i omówienie nowych określników, przykłady zastosowania, np.:

- - awans zawodowy

- - ćwiczenia i zadania dla szkół podstawowych specjalnych

- przypomnienie pozycji określników, wyrażających poziom nauczania, w haśle przedmiotowym;

- problemy zgłaszane przez bibliotekarzy (np. duże problemy z nauczaniem początkowym, "zerówkami", brak możliwości tematowania materiałów, dotyczących oceniania pracy placówek dydaktyczno-wychowawczych, tzw. ewaluacji; obecnie stosowany jest tu temat *Nauczanie - efektywność*)

PRAKTYKA BIBLIOTEKI PEDAGOGICZNEJ (na przykładzie (na przykładzie PBW w Katowicach Filii w Bytomiu):

Decydujące znaczenie dla naszej praktyki miał fakt, iż - w przeciwieństwie do BN - w naszym systemie terminy odrzucone nie są terminami wyszukiwawczymi. Skoro czytelnik nie ma możliwości prowadzenia poszukiwań poprzez hasło odrzucone, znacznie trudniej dotrzeć mu do wielu materiałów. W przypadku tradycyjnej kartoteki kartkowej pomoc czytelnikowi było łatwiej - służył temu rozbudowany system odsyłaczy oraz bogactwo haseł odrzuconych, celowo wprowadzanych przez nas do indeksu. Obecnie, gdy czytelnik sięga do bazy komputerowej, ma do dyspozycji wyłącznie indeks haseł już zastosowanych.

Tuż przed rozpoczęciem komputeryzacji placówki (2002 r.) zdecydowałyśmy się na krok radykalny - przejście na JHP BN i przekład wszystkich dotychczasowych haseł kartoteki zagadnieniowej na ten język. Ujednolicenie opracowania oraz kompleksowe ujęcie kartotek kartkowej i komputerowej służyło interesom użytkowników biblioteki. Niestety, zostało wówczas wyeliminowanych wiele

naszych własnych haseł, które teraz odnajdujemy w kolejnych *Biuletynach JHP BN*. Należy do nich m.in. wymienione w referacie hasło

- **Ukryty program [szkoły]**

Hasło to było długo dyskutowane w BN (obecnie odpowiada mu tylko 1 pozycja), tymczasem u nas, w dawnej kartotece kartkowej, już wtedy znajdowały się pod nim opisy kilku artykułów.

Współpraca BN z bibliotekami pedagogicznymi i związane z nią prace nad uzupełnianiem zasobu SJHP BN o hasła z zakresu edukacji ośmieliły nas do rozluźnienia radykalnego gorsetu: sporadycznie znów same tworzymy hasła z tej dziedziny na potrzeby konkretnych dokumentów, np.:

- **Hospitacja diagnozująca** (obecnie 15 opisów bibliograficznych)

Co do zaprezentowanych nam wielu nowych, precyzyjnych określników z zakresu edukacji - niestety, zastosowanie ich w systemie LIBRA v. 3.07 nie jest możliwe, o czym wspominałam już powyżej.

3. ROZWÓJ LEKSYKI NA POTRZEBY BIBLIOGRAFII REGIONALNEJ A ZALECENIA METODYCZNE JHP BN" (Alina Grochowska, Biblioteka Publiczna m. ST. Warszawy - Biblioteka Główna Województwa Mazowieckiego)

Wybrane aspekty referatu:

- zmiany w sposobie rejestrowania piśmiennictwa do bibliografii regionalnej województwa mazowieckiego: tworzenie wspólnej bazy przez grupę bibliotek, po ustaleniu wspólnych zasad opracowania przedmiotowego piśmiennictwa, jak również melioracji istniejących rekordów;
- podstawowe założenia wspólnego opracowania Bibliografii Województwa Mazowieckiego: maksymalne wykorzystanie leksyki JHP BN, stosowanie się do zasad metodycznych, stosowanych w tym języku, a w przypadku odstępstw - wzorowanie się na opisach BZCz (w wersji od 2005 r.). Odstępstwa od JHP BN ustalane są wspólnie ze współpracującymi bibliotekami, zbierającymi materiały do BMW. Powstaje lista "tematów mazowieckich";
- problem zróżnicowania i stopnia szczegółowości zagadnień w książkach i w artykułach z czasopism jako podstawowy czynnik, wymuszający odstępstwa (w pełni kontrolowane) od JHP BN;
- zależność leksyki JHP BN od tematyki dokumentów, wpływających do Biblioteki Narodowej jako cecha ograniczająca przydatność stosowania go w bibliografii regionalnej (odniesienie do dokumentów wpływa na rozwój języka, ale również jego "starzenie się" słownika, sporadycznie występują wręcz anachronizmy; brak problematyki lokalnej, szybciej odnotowuje nowości bibliografia artykułów z czasopism);
- wybrane propozycje nowych tematów, przykłady odstępstw:
  - np. istniejący w SJHP BN temat *Konflikt społeczny* jest za ogólny dla opisów takich zagadnień jak konflikty m. dyrektorem szkoły a uczniami, rodzicami a samorządem, wszelkie protesty i spory lokalne - warto więc utworzyć temat *Konflikt lokalny*;
  - wielość rekordów opisów wystaw, imprez itp. spowodowała wprowadzenie po tematach określających szeroko rozumiane imprezy dat rocznych w określnikach chronologicznych:
  - tytuły dzieł podawane są w języku polskim.
- wnioski na przyszłość: konieczny jest rozwój leksyki JHP BN na potrzeby opracowania artykułów z czasopism (z udziałem BZCz) i bibliografii regionalnej, niezbędna jest stała współpraca bibliografii regionalnych z Biblioteką Narodową (przekazywanie propozycji nowych tematów do BN, dopisywanie tematów do SJHP BN). Ze strony BWM - odstępstwa

od JHP BN nadal tylko wówczas, kiedy nie da się w żaden sposób wyrazić danego zagadnienia aktualnym zasobem leksyki JHP BN.

PRAKTYKA BIBLIOTEKI PEDAGOGICZNEJ (na przykładzie PBW w Katowicach Filii w Bytomiu):

W zasadzie niemal wszystkie problemy, poruszone w referacie, dotyczą również bibliotek pedagogicznych, bowiem przyczyna jest taka sama: stopień specyfiki, różnorodności, szczegółowości i aktualności zagadnień, opisywanych w gromadzonych przez nas zbiorach, a zwłaszcza w prenumerowanych przez nas czasopismach. Rozwiązania, wypracowane na potrzeby bibliografii regionalnej województwa mazowieckiego, są również odpowiednie dla naszej sieci. Stała współpraca z BN jest niezbędna, biblioteki pedagogiczne powinny aktywniej pracować na rzecz wzbogacenia SJHP BN; szkoda, że z możliwości współtworzenia listy "tematów edukacyjnych" skorzystało niewiele placówek.

W PBW Filii w Bytomiu, od początku tworzenia SJHP dla kartoteki zagadnieniowej, przyjęto podobne do BMW założenia: maksymalna zgodność z JHP BN przy jednoczesnym uwzględnieniu potrzeb użytkowników placówki i możliwości systemu komputerowego. Jednocześnie staramy się korzystać z możliwości przekazywania propozycji nowych tematów do Biblioteki Narodowej.

4. "PROBLEMY OPRACOWANIA PRZEDMIOTOWEGO I PROPOZYCJE NOWYCH ROZWIĄZAŃ W SŁOWNIKU JHP BN" (Wanda Klenczon i Anna Stolarczyk, Biblioteka Narodowa)

Wybrane problemy i poddane pod dyskusję propozycje:

- opracowanie materiałów biograficznych i prac na temat twórczości pojedynczych pisarzy, artystów, filozofów

Aktualnie dokumenty tego typu otrzymują zwykle 2 hasła:

- nazwa osobowa (bez określnika, z określnikiem *-biografia* lub *-twórczość*),
- w przypadku pisarzy i artystów - hasło ogólne z przymiotnikiem językowo-etnicznym, określnikiem ogólnym *-historia* i odpowiednim określnikiem chronologicznym, a w przypadku filozofów - hasło *Filozofia* z określnikiem ogólnym *-historia* oraz odpowiednimi określnikami geograficznym i chronologicznym;

W efekcie pod jednym hasłem przedmiotowym zbiera się zbyt wiele pozycji (np. *Literatura polska - historia -20 w. - 581 poz.*), a dodatkowo utrudnione jest wyszukiwanie prac o charakterze ogólnym (np. z 99 pozycji opisanych pod hasłem *Malarstwo polskie - historia - 20 w.* jedynie 8 pozycji to opracowania ogólne);

- stosowanie określników z przymiotnikiem językowo-etnicznym

Obecnie tylko kilka określników JHP BN może funkcjonować w połączeniu z takim określnikiem (np. *Miłość - literatura angielska*, *Biblia - przekłady armeńskie*, *Literatura francuska - przekłady polskie*)

Pozostaje problem innych określników (np. *-sztuka*, *-muzyka*, *-w muzyce*, *-film*, *-w filmie*). Aktualnie w indeksie przedmiotowym BN sytuacja wygląda następująco:

- Barok - muzyka - Francja
- Barok - literatura - angielska
- Barok - sztuka - Meksyk

- określniki *-beletrystyka*, *-literatura*, *-piśmiennictwo*

Bibliotekarze i użytkownicy bibliotek mają problemy w interpretacji tych określników. Aktualnie w JHP BN stosuje się je następująco:

- Warszawa - beletrystyka
(dot. tekstów literackich poświęconych Warszawie)

- Warszawa - literatura polska
(dot. opracowań na temat wątku Warszawy w literaturze polskiej)
- Warszawa - piśmiennictwo - 19 w.
(dot. opracowań na temat pisarstwa i życia literackiego w Warszawie w 19 w.)

Zgłaszane są propozycje zastosowania rozwiązań analogicznych do przyjętych dla filmu i muzyki (- *literatura* zamiast -*piśmiennictwo* po nazwach geograficznych oraz -*w literaturze* zamiast dotychczasowego -*literatura*);

- wybrane propozycje nowych określników:
  - - aktywizacja zawodowa
  - - aspiracje
  - - egzaminy
  - - jakość życia
  - - mitologia (lub - w mitologii)
  - - postawy
  - - zarządzanie jakością

PRAKTYKA BIBLIOTEKI PEDAGOGICZNEJ (na przykładzie PBW w Katowicach Filii w Bytomiu):

Problem gromadzenia się pod jednym hasłem zbyt wielu opisów, połączony z utrudnionym wyszukiwaniem prac o charakterze ogólnym istnieje już nawet w naszej bazie, a jest ona tworzona dopiero trzeci rok.

Również określniki *-beletrystyka*, *-literatura*, *-piśmiennictwo* budziły wiele wątpliwości. Ponieważ użytkownika naszej biblioteki (np. nauczyciela polonisty, szukającego materiału na interesujące lekcje powtórzeniowe czy syntezy i prezentacje maturalne) może interesować zagadnienie toposu/motywu literackiego i artykułów na ten temat mamy już sporo, zdecydowałam się (już po lekturze *Biuletynu JHP BN* nr 7/2004) wprowadzić do naszego słownika określnik *-w literaturze*, na wzór określników *-w muzyce* i *-w filmie*. Szkoda, że dla nowego określnika, sygnalizowanego w referacie, wybrano ostatecznie wariant tradycyjny: jest *-mitologia* (*Biuletyn JHP BN* nr 4/2005) zamiast *-w mitologii*

5. "POTRZEBY BIBLIOTEK PEDAGOGICZNYCH W ZAKRESIE OPRAWOWANIA PRZEDMIOTOWEGO ZBIORÓW A ZASOBY SŁOWNIKA JHP BN" (Iwona Gawrońska-Paluszkiwicz, Dolnośląska Biblioteka Pedagogiczna we Wrocławiu)

Główne punkty :

- szybszy rozwój JHP BN o hasła z dziedziny edukacji jako wynik współpracy z bibliotekami pedagogicznymi, zainicjowanej przez CODN w Warszawie i Bibliotekę Narodową
- ustosunkowanie się do wybranych propozycji z *Listy haseł z obszaru edukacji*, sporządzonej na podstawie badań ankietowych w bibliotekach pedagogicznych, np.:
  - [Adaptacja do przedszkola]
  - [Adaptacja dziecka do przedszkola]
  - [Adaptacja szkolna]
  - [Adaptacja szkolna dziecka]
  - [Adaptacja szkolna ucznia]

Referentka proponuje wprowadzić hasła *Adaptacja szkolna* i *Adaptacja przedszkolna*, w relacji podrzędności do *Adaptacji społecznej*.

Wybrane propozycje wstępnie zaakceptowane:

- Aktywność społeczna
- Autorytet nauczyciela [hasło wzbudziło kontrowersje]
- Burza mózgów
- Dyrektor szkoły [hasło wzbudziło kontrowersje]
- Ewaluacja pedagogiczna
- Gwara uczniowska

Wybrane propozycje odrzucone:

- Aktywność twórcza
- Egzamin zewnętrzn

PRAKTYKA BIBLIOTEKI PEDAGOGICZNEJ (na przykładzie PBW w Katowicach Filii w Bytomiu):

Oczywiście, współpraca bibliotek jest podstawą wszelkich korzystnych dla nas zmian i należy żałować, że niewiele bibliotek pedagogicznych skorzystało z szansy współuczestniczenia w pracach nad "edukacyjnym" słownikiem. PBW w Katowicach Filia w Bytomiu, korzystając z możliwości, jakie dała wspomniana przez referentkę Ankieta CODN i BN, złożyła propozycje 136 terminów (starając się podać je w formie artykułów przedmiotowych SJHP BN), niezbędnych naszym zdaniem w SJHP BN ze względu na potrzeby opracowania specjalistycznych zbiorów. W ankiecie starałyśmy się uzasadnić swoje sugestie, np. powołując się *Encyklopedię pedagogiczną XXI wieku*, częste zapytania użytkowników biblioteki (np. słuchaczy Kolegium Nauczycielskiego w Bytomiu), szkolną praktykę językową. Wyraziłyśmy także sugestie, dotyczące możliwości usprawnienia współpracy bibliotek w rozwijaniu słownika.

Niektóre proponowane przez nas hasła - czasem w nieco zmodyfikowanej postaci - już weszły w zasób *SJHP BN*:

- *Dziecko ulicy*
- *Ekspert (pedagog.)*
- *Gimnastyka korekcyjna*
- *Klasa szkolna (socjol.)*
- *Pedagogika zabawy*
- *Ukryty program*

Wielu terminów ciągle bardzo brak, np. postulowanych przez referentkę haseł, dot. adaptacji dziecka do środowiska szkolnego czy przedszkolnego.

- Adaptacja społeczna
(aktualnie w komputerowej kartotece zagadnieniowej znajduje się pod tym hasłem 21 bardzo różnych opisów bibliograficznych)

Sporadycznie wprowadzamy terminy "nielegalne":

- Stres szkolny

6. "OPRACOWANIE RZECZOWE W BIBLIOGRAFII ZAWARTOŚCI CZASOPISM" (Beata Wieczorkowska, Biblioteka Narodowa)

Główne punkty referatu:

- prezentacja licznych zmian, wprowadzonych w BZCz w ostatnich dwóch latach:
  - zakończenie wydawania bibliografii w postaci drukowanej, udostępnianie jej w formie elektronicznej (to trend ogólnoswiatowy);

- selekcja rejestrowanych periodyków w celu wyeliminowania dublowania prac (zakończenie opracowywania zawartości czasopism technicznych, rejestrowanych przez "BazTech" oraz bibliologicznych, rejestrowanych przez Zakład Teorii i Organizacji Bibliografii Biblioteki Narodowej);
- podział opracowywanego materiału według kryterium częstotliwości na dwie bazy ("Prasa" i czasopisma pozostałe);
- zmiana formatu opisu danych z MARC BN na MARC 21 (zaadaptowany już na potrzeby bibliotek regionalnych);
- podział baz na 4 podbazy (rekordy z lat 1996-2004 i od 2005 w dwóch formatach);
- istotna zmiana w opisie formalnym: wprowadzenie hasła osobowego zamiast hasła tytułowego, zgodnie z zasadami przyjętymi dla wydawnictw zwartych;
- zmiany w opisie artykułów recenzyjnych;
- wprowadzenie w polu na cytate pełnego tytułu czasopisma bez skrótów;
- rozpisywanie materiałów konferencyjnych;
- wybrane zmiany w opracowaniu rzeczowym:
  - dostosowanie opracowania rzeczowego do gramatyki i leksyki JHP BN, unikanie wyjątków i własnych rozwiązań - co jednak nie udaje się w 100%;
  - przyjęcie uproszczonej postaci hasła osobowego (bez dat biograficznych);
  - stosowanie hasła osobowego wraz z tytułem dzieła (podanego zamiast dotychczasowego określnika - *twórczość*), ale w wersji polskiej (za wyjątkiem tytułów recenzowanych książek wydanych za granicą oraz tytułów encyklik).

PRAKTYKA BIBLIOTEKI PEDAGOGICZNEJ (na przykładzie PBW w Katowicach Filii w Bytomiu):

W opracowaniu artykułów z czasopism w PBW Filii w Bytomiu w dużej mierze stosujemy rozwiązania, przyjęte właśnie w BZCz (np. uproszczona postać hasła osobowego). Niektóre z aktualnych rozwiązań stosowaliśmy w naszej bazie od początku (np. podawanie pełnego tytułu czasopisma); obecnie wprowadziliśmy po tematach z dziedziny literatury i sztuki w przypadku artykułów biograficznych określnik *-biografie* zamiast *-historia*. Aktualnie wygląda to następująco:

- Literatura polska - biografie (49 pozycji)
- Literatura polska - historia (5 pozycji)

Sporadycznie stosujemy określnik chronologiczny - konkretny rok - dotyczący wybranych imprez, konkursów i festiwali, rozważamy stosowanie hasła wraz z tytułem dzieła. Na razie nie przewidujemy zmiany opisu recenzji, wymaga to przemyślenia. Nie mamy również możliwości wprowadzenia zamiast hasła tytułowego hasła osobowego.

7. "OPRACOWANIE W JHP BN MATERIAŁÓW KONFERENCYJNYCH ORAZ INNYCH PRAC ZBIOROWYCH ZE WZGLĘDU NA PROFIL ZBIORÓW I UŻYTKOWNIKÓW - PRZYKŁADY, PROBLEMY, PROPOZYCJE" (Piotr Bierczyński, Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna w Łodzi)

Dwie zasadnicze części referatu:

- "Zbiory o regionie - uzupełnianie charakterystyki wyszukiwawczej (CHW) o dodatkowe hasła przedmiotowe";
- "Publikacje z zakresu historii literatury, sztuki oraz polityki i historii - uzupełnianie charakterystyki wyszukiwawczej (CHW) o dodatkowe hasła przedmiotowe".

Podstawowe tezy:

- obecnie stosowany system opracowania przedmiotowego jest za ogólny, do wielu interesujących materiałów czytelnik nigdy nie dotrze, bo nie ma szans się o nich dowiedzieć

(dotyczy to przede wszystkim tekstów "ukrytych" we wszelakich wydawnictwach zbiorowych, materiałach konferencyjnych, księgach pamiątkowych.). Przykładowo: powszechnie stosuje się niewiele mówiący czytelnikowi określnik - materiały konferencyjne - i na nim się poprzestaje □ Zachodzi bezwzględna konieczność uzupełniania charakterystyki wyszukiwawczej o dodatkowe hasła szczegółowe;

- nie jest technicznie możliwe - ani celowe - szczegółowe opracowywanie przez wszystkich wszystkiego; biblioteki powinny się wyspecjalizować (np. Łódź - nastawienie na region i sztukę), powinny oferować użytkownikowi to, czego może on oczekiwać, do czego obliguje je chociażby nazwa (np. biblioteki filologiczne). Niewiele warte są bazy zbyt ogólnikowe.

Przykłady materiałów, wymagających uszczegółowienia CHW:

- **Aksjologia sportu** : praca zbiorowa / pod red. Zbigniewa Dziubińskiego ; Salezjańska Organizacja Sportowa Rzeczypospolitej Polskiej. - Warszawa : SOSSRP, 2001

Sport - filozofia

Wychowanie fizyczne i kultura fizyczna - filozofia

W spisie treści m.in. rozprawa o wartościach sportu w życiu i nauczaniu Jana Pawła II, obszerny rozdział o postawach prozdrowotnych i sportowych młodzieży szkoły salezjańskiej na tle porównawczym, w oparciu o badania młodzieży 5 szkół łódzkich.

Proponowane uzupełnienie CHW - o 8 szczegółowych haseł

- **Na przełomie wieków : studia i szkice ofiarowane Profesorowi Zdzisławowi Piaseckiemu w czterdziestolecie pracy naukowej** / red. nauk. Władysław Hendzel i Piotr Obraczka. - Opole : Wydaw. Uniwersytetu Opolskiego, 2003

Piasecki, Zdzisław (1932-) - księga pamiątkowa

Literatura polska - historia - 19-20 w. - szkice

Polska - 19-20 w. - szkice

Poza bibliografię prac naukowych Zdzisława Piaseckiego i tekstem o nim, zawarto w publikacji 36 innych studiów i szkiców, dotyczących m. in. Henryka Sienkiewicza (7), Aleksandra Fredry, Józefa Lompy, kilku czasopism.

- **Historia niechciana - historie obecne : szkice o literaturze polskiej XX wieku** / red. Hanna Gosk, Andrzej Zieniewicz ; przy współpr. Krzysztofy Krowirandy i Żanety Nalewajk. - Warszawa : "Elipsa", 2003

Literatura polska - historia - 20 w. - szkice

Publikacja zawiera 17 szkiców, w tym jeden publikowany wcześniej w czasopiśmie (Radosław Romaniuk: Chrystus Różewicza. S. 181-198)

- Rekord z bazy BZCz:
  - 20007 %a Chrystus Różewicza
  - 201 %f Radosław Romaniuk
  - 2400. %a Znak %d 2003 %n nr 3 %s s.81-97
  - 620p0 %1Różewicz %2 Tadeusz %f twórczość %w1
- Uzupełnienie ChW:
  - 650 9 Starość?xliteratura polska
  - 600 09 Jezus Chrystus?xliteratura polska
  - 600 19 Różewicz, Tadeusz?d(1921-)?xtwórczość)?xzagadnienia

PRAKTYKA BIBLIOTEKI PEDAGOGICZNEJ (na przykładzie PBW w Katowicach Filii w Bytomiu):

Jest oczywistą korzyścią dla czytelnika sporządzenie jak najbogatszej charakterystyki wyszukiwawczej dokumentu. Nasza biblioteka nosi imię Józefa Lompy, więc szczególnie żal by nam

było materiału o naszym patronie, ukrytego w wymienionej wyżej pozycji zbiorowej. Może należałoby i u nas rozważyć takie uszczegółowienie CHW - tylko jak temu czasowo podołać? Jest to trudne także technicznie - w LIBRZE v. 3.07 pole, przeznaczone na opis przedmiotowy dokumentu, jest niewielkie.

Zgodzimy się również, że biblioteki powinny koncentrować się na zagadnieniach, odpowiadających swemu profilowi i oczekiwaniom środowiska. Dlatego właśnie uszczegółowienie CHW dla przytaczanej w referacie pozycji *Aksjologia sportu* widziałabym u nas nieco inaczej - właśnie z punktu widzenia użytkownika biblioteki pedagogicznej w Bytomiu. Silne nacechowanie regionalne proponowanej CHW (sporo szczegółowych haseł dot. poszczególnych szkół łódzkich) zastąpiłabym ujęciem problemu od strony szeroko rozumianej pedagogiki. Może hasła *Młodzież szkolna - socjologia - badanie*, *Młodzież szkolna - postawy*, *Młodzież szkolna - a sport?*

Z kolei, dla porównania - wspomniany wyżej tekst o Różewiczu otrzymał w naszej bazie dosyć szczegółową CHW, bardzo zbliżoną do proponowanej przez referenta. Do trzech przypisanych mu niegdyś przeze mnie haseł dołączyłam właśnie kolejne, zgodne z sugestiami padającymi na tych warsztatach:

- Opis w PBW w Katowicach Filii w Bytomiu:

Chrystus Różewicza / Radosław Romaniuk // Znak. - 2004, nr 3, s.81--97

- Różewicz, Tadeusz - twórczość

- Literatura polska - tematyka

- Jezus Chrystus - w literaturze

- Literatura polska - biografie [hasło dodatkowe, wprowadzone już po VII ogólnopolskich warsztatach nt. JHP BN]

8. PODSUMOWANIE

VII warsztaty JHP BN potwierdziły odczuwalne "w terenie" pozytywne tendencje w polskim bibliotekarstwie: otwarcie się na współpracę i integrowanie środowiska. Autorzy referatów przedstawiali liczne problemy, związane z JHP BN, przy czym pełnoprawny głos miały tu również biblioteki pedagogiczne i publiczne. Pracownicy BN zaprosili do dyskusji nad propozycjami zmian, zgłaszanymi przez niektóre biblioteki, podkreślając jednocześnie świadomość utrudnień, związanych ze zmianami w obrębie JHP BN (przede wszystkim konieczność żmudnych, czasochłonnych melioracji baz katalogowych). Analizie korzyści, wynikających z proponowanych zmian, towarzyszyła troska o całość języka jako systemu - tu czuwała dr Jadwiga Sadowska, delikatnie powściągająca zapędy dyskutantów.

Uczestnicy warsztatów mieli możliwość zgłosić własne propozycje, sugestie, problemy. Oczywiście, skorzystałam z tej możliwości, opierając się na doświadczeniach opracowania przedmiotowego w PBW w Katowicach Filii w Bytomiu.

PODSTAWOWE, OGÓLNOPOLSKIE TRENDY W OPRACOWANIU PRZEDMIOTOWYM - WNIOSKI Z WARSZTATÓW W BIBLIOTECE NARODOWEJ:

- współpraca, współpraca, współpraca;
- eliminowanie dublowania prac, tworzenie baz metodą współkatalogowania;
- ujednocianie zasad opracowania;
- maksymalne wykorzystywanie leksyki JHP BN oraz stosowanie się do zasad, obowiązujących w tym języku, przy jednoczesnym nacisku na jego rozbudowę (także o tematy, którym nie odpowiadałyby konkretne pozycje w zbiorach BN);
- dążenie do dokładniejszej charakterystyki wyszukiwawczej dokumentów.

III. CZĘŚĆ KOŃCOWA (25 minut):

1. Prezentacja strony internetowej Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Katowicach Filii w Bytomiu [www.bytom.pbw.katowice.pl] i zamieszczonego tam Słownika Haseł Przedmiotowych, tworzonego (i stale modyfikowanego!) dla kartoteki zagadnieniowej placówki. Aktualna ilość haseł - 9325 (stan na 20.09.2005).
2. Dyskusja, wymiana doświadczeń, podsumowanie.
3. Podziękowanie za udział w zajęciach, rozdanie ankiety ewaluacyjnej, pożegnanie.